HISPANIA
DAMIANI A GOES,
EQVITIS LVSITANI.

LOVANII
Excudebat Rutgerus Reſcius Anno
M. D. XLII.

CLARISSIMO EQVITI ERVDITIONE ET HVMANITATE INSIGNI D. DAMIANO A GOES PETRVS NANNIVS S. P. D.

LIBELLVM Tuum ampliſsime Damiane, eo animo accepi, ut ſi mihi ingens theſaurus oblatus fuiſſet, nec alacrior, nec hilarior eſſe potuiſſem. Sunt mihi a te alia præclara munera, ſed nequaquam pari honore æſtimanda, cum illa tantum modo precij magnitudine, dignitatem habeant, iſte de ingenij tui præſtantia uenerationem mereatur. Admirabilis ibi ordo, ſingulæq; res in ſuas claſſes diſtributæ ſunt, quam rationem ſcribendi maxime uidetur Suetonius adamaſse. Habent in tuo libro ſingula ſuam peculiarem ſtationem, hic Regnorum uires, illic Epiſcoporum & Satraparum opes deſcribuntur. Habent ſuum catalogum Sancti Hiſpani, habent uiri eruditi, Duces quoq; bello clari in ſua a te legitima acie cōſtituti ſunt. Habēt merces ſua fora, quas Hiſpania uel accipit, uel donat. Deniq; antipodum munera, quæ duplici ratiōe Hiſpanorum

ſunt,

ſunt, uel quod ipſi hunc orbem inuenerunt, uel quo ſi ſoli inde omnia deportant, in ſuas apothecas a te digerũtur. Quid multa? nihil omittis quod ad laudem Hiſpaniæ pertinet. Quamobrem quæ olim de Hiſpania legebam, potius admiratione quam fide proſequebar, nunc tua authoritate efficis, ut me non amplius admirantem ſolum, ſed & credentem habeant. Non mihi iam figmentum uidetur auro Tagum turbidum fluere, equas ex fauonio ſubuentaneum fœtum concipere, meritoq́ mihi feciſſe uidetur Veſpaſianus, quod uniuerſæ Hiſpaniæ ius latij donarit, rectumq́ etiam iudicium Plinij exiſtimo, qui Hiſpaniam cenſuit proximam eſſe Italiæ laudibus. Enumerãtur enim a te innumerabiles opum frugumq́ theſauri, ut Plutus & Ceres non alibi quam in Hiſpania, aut certe peculiariter ſedes habere uideantur. Obſtrepũt hic quędam uerba nouitia, ſed faſtidioſo lectori, æquo enim ęſtimatori non uenia, ſed laude dignus habeberis, quod res nouas uetuſtate incognitas nouis uocabulis, ut intelligi poſſint, explicueris. In apologia acrior es, ſed ſtimulis de amore patriæ profectis. amabit tuum pectus quiſquis pietatem amat, & patriæ ſtudium inter uirtutes adnumerat. Librum igitur tantę utilitatis, quem tu aut Vulcano tradi

aut amicis tantummodo communicari iubebas, prelo ſubieci. Nefas enim putaui id intra paucornm manus contineri, quod tanto uſui publice eſſe poſſet. Quod ſi ſingularũ prouinciarum eodem modo uires & opes deſcriptæ eſſent, magnum profecto inſtrumentum haberent docti, ad hiſtorias condendas, quum ner ui bellorum pecuniæ ſint, earumq́ꝫ inopia, uel copia multiplices cauſas & cladium & uictoriarum adferat. Fieri non poteſt ut quis recte in hiſtoria uerſetur, niſi utriuſq́ꝫ partis opes & copias cognitas habeat, et lectori exponat. qua in re utinam aliquot Latini ſcriptores diligentiores eſſent, eaq́ꝫ in parte Thucydidem imitarentur. Tantum igitur mihi in rebus tuis, te inconſulto permiſi, nec offenſam timui ex hac mea audacia, qui quiduis in Nannio tuo & ferre, & probare ſoles. Nec ut iniquior ſis, ius habes expoſtulandi, ſi quod meum eſſe uoluiſti, utar pro meo arbitrio. Bene uale ampliſs. & eruditiſs. Damiane.

Louanij.

DAMIANVS A GOES E-
ques Luſitanus, Petro Nannio Lati-
no apud Louanium Profeſſori,
digniſsimo, amicoqꝫ non
uulgari, S. D.

CVM ſępenumero rerum Hiſpanicarum mentio inter nos amantiſsime Nanni incidiſſet, multis argumẽtis cognoui te nondum ijſdem ſatiatum, ampliorem earum noticiam e ſcriptis noſtris expectare. Quamobrẽ optatis tuis parẽtes, hæc tali lege tibi cu-
dere uoluimus, ut ſi arriſerint, le-
gas, amiciſqꝫ tuis huiuſmodi
rerum noticiam cupien-
tibus communices,
ſi minus Vulca
no tradas.
Vale.

HISPANIAE
CVIVS NOMINA, VARII VARIIS NOMINIBVS AMPLE

ctuntur, hæc ſequens eſt amplitudo, potentia, ubertaſque.

DE Eius ſitu, latitudine, longitudine, atque poli eleuatione, cum id ſatis inter coſmographos cōſtet, nihil hic dicturi ſumus, ea autem, quæ rariora ſunt, explicabimus.

Nec etiam id tacituri, quod antiqui ſcriptores teſtatum olim reliquerunt, eam adhuc auri, argenti, cupri, ſtanni, plumbi, ferri, omniumq; metallorum fodinis abundare, necnon argenti uiui, ſale quoq; uberrimam eſſe.

De frugibus non eſt, quod multum diſceptetur, cum omnino ferax uini, olei, mellis, lactis, frumenti, fructuumq; omnium ſit.

Quod ſi aliquando te Diuo Iacobo Compoſtellano uotis peregrinationis obſtrinxeris, uelim diligenter eorum uinorum quæ ab odore, colore, ſapore commendantur, delectum habeas, quo non tantum meis ſcriptis, ſed palato tuo credas.

Primum, quod nobilius habetur, Sancti Martini dicitur. Secundum, quod huic cedere

dere dedignatur, apricum, quod caparicū uulgo dicitur. Cætera iſtis nominibus inſigniuntur.

Riba Dauja.
Oliuares.
Græcum.
Machabęum.
Malmaticum.
Inuentum.
Muſcatum.
Blancqueta.
Madrigal.
Azoia.
Guadalcanar.
Eacalla.
Simanquas.
Alanis.
Yepes.
Ocanna.
Madril.
Luque.
Tintode arenas
Eſcalona.
Ietas.
Pinto.
Val de more.
Caſa ruiuos.
Tor de Laguna.
Moniedro.
Arruta.
Labrugeira,
Sexial.
Aius.
Santorcaz.
Toro.
Cantela piedra.
Cantalpino.
Pedra deſtrema.
Meñamfrio.
Pozo amaricq;ue
Ebora.

Reliquimus barbara nomina ſine ulla inflexione, ut melius agnoſci poſſent.

Abundat etiam ouibus, bobus, equis, generoſiſsimis, piſcibuſq; diuerſorum generum.

Ferarum

Ferarum quoq; & auium mira copia.

Sunt quoq; in Hiſpania diuerſis in locis calidi & frigidi fontes ad diuerſos morbos efficaciam mirabilem habentes.

ANTIQVAE HISPANIAE Nobilitas, & familiarum ſtemmata.

Pimenteli	a	Romana Pimentariorum familia
Caſtri	a	Caſtronijs.
Fonſecas	a	Fonteis.
Sylueiras, Syluas	a	Syluijs.
Serueiras	a	Seruilijs.
Barros	a	Varrõibus
Plancos	a	Plancijs.
Padillas	a	Petilijs.
Merlos	a	Milijs.
Coroneles	a	Cornelijs.
Corteſios	a	Corteſijs.
Agilas	ab	Aquilijs.
Deças	a	Decijs.
Taueiras	a	Tauerijs.
Nietos	a	Nepotibus.
Coſcones	a	Coſconijs.

Falcis

Faleiros	a	Valerijs.
Cotas	a	Cotis.
Gallos	a	Gallis.
Caſſios	a	Caſſijs.
Caluos	a	Caluis.
Pachecos	a	Patæcis.
Paçanhas	a	Pacidris

Omnes hæ familię ab antiqua nobilitate Romana originem obtinent. Sunt & alię complures, de quibus id ipſum coniecturis iudicare poſſimus. Cæterum non niſi confeſſa allegare libuit.

A Septentrionalibus nationibus, vt a Gothis, Alanis, & alijs nationibus, quæ Hiſpaniam occuparunt, hæ ſunt. quarum cognominum, nobis tantum perſpectam etymologiam hic adijcere voluimus, cæterorum vero, quorũ nec certa aliqua ratione, nec coniecturis id aſſequi potuimus, Germanici ſermonis peritioribus, explicandum committimus.

Guzman		vir bonus.
Velaſcos		lini mercatores.
Geuaras	id eſt	compatres.
Mandocas		(fortis.
Manriques		manus diues, ſiue

Manrriques		homo diues ſiue fortis.
Munizes		os maris.
Coutinhos		
Cardonas		
Mellos		malus lupus.
Rolins		
Goyos		Dei domus.
Limas		
Souſas		
Noronhas		noruegiæ uiri.
Moncadas		mons felis.
Goes		Dei uiri.
Betanquor		curia Belgarum.
Lemos	Id eſt,	agni.
Reſendes		Rheni ſabulum.
Arellanos		Alanorum ara.
Varelas		patres.
Britos		pacifici.
Bulhones		Eburonum gentes.
Maſcarenhas		moſę Rheniq; gentes.
Sandes		Sabuloſi.
Cunhas		
Laynez		
Bouedilla		Supra Diliam.

Dilia eſt fluuius Louanium ſecans.

De ubertate & nobilitate Hiſpaniarum diximus, modo ad eius potentiam ueniamus.

Habet

Habet in primis Hiſpania quatuordecim regna, nempe,

Leonis.
Caſtellę antiquę & nouę
Aragonię.
Portugalliæ.
Cataloniæ.
Nauarrę.
Aſturiarum.
Granatæ.
Valentiæ.
Toleti.
Gallitiæ.
Algarbiorum.
Murtiæ.
Cordubæ.

Quorum regnorum uectigalia ut pro comperto habetur, magna ſunt, nec enim ſigillatim quid ex unoquoque regno Regibus Hiſpaniæ accreſcat audere dicere, cum dubitē id eis gratum futurum ſit, an non. Sed hoc ſcito, Reges iſtius Hiſpanię, quę a nōnullis imperitis hominibus ſatis temere ſterilis nuncupatur, annue ultra quinquagies cētena millia ducatorum aureorum præter exactiones, inde accipere.

DE regnis diximus, modo ad clerũ uenia mus, In cuius reddituum computu Lu cium Marinęũ Siculum ſequemur, qui felicius id quam Principum Hiſpanię prouentus expli cuit.

Archiepiſcopus Toletanus, Caſtellæ Cã cellarius, qui cum Archiepiſcopo Bracharenſi in Portugallia, de omnium Hiſpaniarum pri matu contendit, habet annue octoginta mil lia ducatorum aureorum 80000

Archiepiſcopus Hiſpalenſis	24000
Archiepiſcopus S. Iacobi	20000
Archiepiſcopus Granatenſis	10000

EPISCOPI.

Epiſcopus Burgenſis	20000
Epiſcopus Ciguntenſis	20000
Epiſcopus Cunquenſis	16000
Epiſcopus Placentinus	15000
EpiſcopusPalentinus, Comes Pernienſis	13000
Epiſcopus Iaenenſis	10000
Epiſcopus Segouienſis	14000
Epiſcopus Auillenſis	8000
Epiſcopus Camorenſis	12000
Epiſcopus Cordubenſis	12000

Epiſco

Epiſcopus Oſmenſis	10000
Epiſcopus Leonenſis	8000
Epiſcopus Calahorrenſis	12000
Epiſcopus Salmanticenſis	10000
Epiſcopus Badaiorenſis	6000
Epiſcopus Ouidenſis	6000
Epiſcopus Cartagenenſis	5000
Epiſcopus Aſturgenſis	4000
Epiſcopus Corienſis	8000
Epiſcopus ciuitatis Rodrigenſis	4000
Epiſcopus Malagenſis	10000
Epiſcopus Calixenſis	8500
Epiſcopus Guaditanus	2000
Epiſcopus Almerienſis	1500
Epiſcopus Mondondenſis	1500
Epiſcopus Tuienſis	2000
Epiſcopus Lugenſis	1500
Epiſcopus Orenſenſis	3000
Epiſcopus Canarienſis	8000

Regnorum Aragoniæ, Valentiæ, Catelloniæ, & Nauarræ.

Archiepiſcopus Caragucenſis	20000
Archiepiſcopus Valentinus	13000
Archiepiſcopus Tarragonenſis	8000

Epiſco-

EPISCOPI.

Epiſcopus Taraconenſis	5000
Epiſcopus Hueſcenſis	3000
Epiſcopus Segorbienſis atq; Albarrazinenſis	3000
Epiſcopus Barchinonenſis	5000
Epiſcopus Leridenſis	5000
Epiſcopus Tortoſenſis	8000
Epiſcopus Gironenſis	4000
Epiſcopus Vrgellenſis	7000
Epiſcopus Viguenſis	2500
Epiſcopus Iunienſis	1500
Epiſcopus Pamplonenſis	6000

Sunt & alij permulti Epiſcopi nouarum prouinciarum, Indiarũq; Occidentalium, nuper inuentarum, ex collatione ſiue iure patronatus quoque Regis Caſtellæ, quos hic non exprimo.

Regnorum Portugalliæ & Algarbiorum.

Archiepiſcopus Bracharẽſis, qui propter antiquitatem cum Toletano Archiepiſcopo, ad hunc diem uſq;, de primatu (ut uocant) totius Hiſpaniæ diſceptat, habet 14000

Archiepiſcopus Vlyſſipponenſis	16000
Archiepiſcopus Funchalenſis	9000

Epiſcopus

EPISCOPI.

Epiſcopus Eborenſis	20000
Epiſcopus Viſeenſis	8000
Epiſcopus Guardenſis	5000
Epiſcopus Colimbrienſis	12000
Epiſcopus Portenſis	4000
Epiſcopus Lamecenſis	6000
Epiſcopus Syluenſis	4000
Epiſcopus Cæptenſis	2000

Præter hos ſunt adhuc alij Epiſcopi Indiarum Orientaliū, Africę & Aethiopię, & multarum inſularum ex collatione Regis Portugallię, quos hic prætereo.

Volui aūt hic omnes epiſcopales ciuitates Hiſpaniæ mihi ſaltem cognitas, cum putem adhuc plures eſſe, proprijs huius temporis nominibus ob maiorem cognitionem recenſere.

Sciendum quoq; oīs Hiſpanię cleri prouentus (Abbates excipio) Duplo maiores q̄ Epiſcoporum eſſe. Idq; præter aliquot decimas & primitias, quæ in multis locis Regibus atq; magnatibus, ex Pōtificum indultis colliguntur.

Ex quibus quidē redditibus iure oēs ſimul tenētur unicuiq; eccleſię ſuum animarū curatum, ut aiunt, ſiue paſtorem alere, qui ex pacto & conſuetudine, oīa eccleſiæ ſacramēta populo

gratis, ſiue in templo, ſiue extra templum, ſiue in priuatis domibus adminiſtrat. Quod utinã in cęteris prouincijs fieret, ubi ita paſtoratus uenduntur, ut paſtores pro uitæ alimento, ac penſione ſoluenda, ſacramentorũ adminiſtrationem ſæpe inuiti cogantur nundinari.

Eſt præterea innumera Abbatiarum & monaſteriorum copia, quarum prouentus non ſolum cleri reditus æquant, ſed etiam ſuperãt, inter quas ſunt nonnullæ habentes decem, duodecim, quindecim millia ducatorũ annuę, permultę inter quatuor, & decem millia fluctuant, innumeræ rurſus ab hac ſumma declinant. ita tamen ut ſine aliqua cõtrouerſia ij qui ſe cultui diuino dedere, habeãt in Hiſpania ſingulis annis, ultra quadragies centena millia ducatorum, præter id, quod Commendatarij, & eorum magiſtri poſsident, quæ ſumma etiam ingens eſt. Ex quo facile apparet, quam religioſi ſemper fuerint Hiſpani, & quam dediti cultui diuino, cum tam liberaliter ſuas eleemoſynas Chriſti eccleſijs impartiti ſint.

Habet ulterius Regnum Caſtellæ quatuor Magiſtros equitum (ſeu ut uocant) ordinum, qui magnos admodum habent reditus.

Quorum primus ſancti Iacobi eſt.
Secundus Alcantaræ
Tertius Calatrauæ

Hęc tria officia dignitatum, temporibus Ferdinandi & Elizabet catholicorum regum Caſtellæ, cum cōſenſu Pontificis ad coronam regni deuoluta ſunt.

Quartus eſt Magiſter equitum Rhodienſium, ordinis diui Iohannis.

Ordo ſancti Iacobi ornatur duobus cōmendatarijs primarijs, quorum unus dicitur commendatarius maior Caſtellēſis, alter Leonenſis.

Ordines Alcantaræ & Calatrauæ, habent ſinguli ſuum commendatarium maiorem & ſuum clauigerū, ſub quibus maioribus commendatarijs ingens commendatariorum equitum eſt copia, habētium magnos redditus.

Aragoniæ, Valentiæ, & Catelloniæ regna unum habent equitum magiſtrum ordinis Monteſię, magnos quoq; habētē redditus.

Ordines Regnorum Portugalliæ, & Algarbiorum.

Primus eſt magiſter ordinis Chriſti, qui

magiſter ipſe Rex eſt, cuius miniſterij prouentus admodum magni ſunt, inde, quod huic ordini omnes prouinciȩ inuentȩ, tam in Africa, quam in Aſia, & Briſilia, cum omnibus inſulis, atq; Orientales Indiȩ annexæ ſint.

Secundus eſt ordinis ſancti Iacobi.

Tertius ordinis, qui de Auis dicitur.

Habẽt quoq; hi ordines ſuos maiores Commendatarios & Clauigeros, ſub quibus etiam eſt magna equitum Commendatariorum copia, magnos redditus poſſidentium.

Quartus eſt magiſter equitum Rhodienſium, ordinis ſancti Ioannis, qui prior a Crato dicitur, qui tres magiſtri magnos etiam redditus poſſident.

Magnatum Hiſpaniȩ Index, & primum de Regno Caſtellæ.

Omnium primus Comeſtabilis eſt, qui Dux Frienſis, & Comes de Haro quoq; dicitur, & primus Regis cubicularius.

Archithalaſſus Caſtellȩ & Granatȩ, qui uulgo Amiraldus dicitur, Comes de Modica, Viccomes de Bas, & dominus Medinæ de Rio Sequo & Palencuelȩ.

Dux de Alba, Marchio de Coria, Comes de Saluatera.

Dux qui del infantazgo dicitur, Marchio de Sanctillana, Comes de Real, de Mancanares, & de Saldanna.

Dux Medinæ, Sidoniæ, Comes de Niebla.

Dux qui de Beiar nũcupatur, Marchio de Bãnares, Comes de Gibarlion, Dominus de Borguillos, & Capillas, & Caſtellæ prętor, uulgo Iuſtitia maior dicitur.

Dux Naiaræ, Comes de Triuino, Dominus de Hamuſco.

Dux Medinæ cœli, Comes de Puerto.

Dux de Albuquerque, Comes de Ledeſma.

Dux de Arcos, Dominus de Marchena.

Dux de Maqueda, Præpoſitus Granatenſis.

Dux Eſcalonenſis, Marchio de Villena, & de Moya, Comes Sancti Stephani.

Dux de Seſſa, & terræ nouæ, Comes de Cabra.

MARCHIONES.

Marchio Aſturgenſis, Comes Traſtamaracenſis, & ſanctarum Martharum.

Marchio de Aquilar, Comes de Caſtanneda.

Marchio de Zenete.
Marchio de uilla Franca.
Marchio de Pliego & de Feria.
Marchio de Aiamonte, Comes de Benalcacar.
Marchio de Tariſa, & Præpoſitus Vandaluciæ.
Marchio de Mondeiar, Comes de Tendilla, Prępfectus, & primus Dux Granatenſis.
Marchio Cornarenſis Domicellorum præfectus, uulgo Alcade de los donzeles.
Marchio de los Velez, prętes Murcenſis, uulgo Adelantado.
Marchio de Barlanga.
Marchio de Villa Noua.
Marchio de Cogolludos.
Marchio de Valle.

COMITES.

Comes de Benauente, Dominus de Villalon, & Portillo.
Comes de Vrenna, dominus de Penna Fiel.
Comes de Oſrono, Dominus de Galiſteo.
Comes de Paredes.
Comes de Miranda.
Comes Caſtrenſis & Aſtudillienſis.

Comes

Comes de Monte Agudo.
Comes de Corunna.
Comes de Pliego.
Comes de Aluadeliſte, Dñs de Garrouillas.
Comes de Alcaudete.
Comes de Orgaz, Dominus de ſancta Ollala.
Comes de Cifuentes, uexillifer Regis.
Comes de Fuenſalida.
Comes Salinarum.
Comes de Ribadeu.
Comes de Monte Regis.
Comes de Luna.
Comes de Lemos.
Comes de Chinchon.
Comes de Ribadauia, Prȩſes Gallitiæ.
Comes de Aquilar.
Comes de Syruela, Dominus de Roa.
Comes de Nieua.
Comes de Oropeſa.
Comes de Saluatera, Dominus de Hempudia
Comes de Onante.
Comes de Buendia.
Comes de Valentia,
Comes de Medellin.
Comes de Gelues.
Comes de Punon roſtro.

Comes Sancti Stephani
Comes de Palma,
Vicecomes de Balduerna:
Vicecomes de Altamira.

Regnorum Aragoniæ, Nauarræ, Valentiæ, Catelloniæ magnates.

Comeſtabilis Nauarrenſis, Comes de Lerin.
Dux de Luna.
Dux de Cardona, & Comes de Gallada.
Dux de Segorue, Comes de Ampurias
Dux Gandię.
Dux Villæ formoſę.

MARCHIONES.

Marchio de Denia.
Marchio de Helche:
Marchio de Falces:

COMITES:

Comes de Ribagorça.
Comes de Aranda.
Comes de Fuentes.

Comes de Saſtago.
Comes de Belchit.
Comes de Oliua.
Comes de Cocentayna.
Comes de Albaida.
Comes de Almenara.

VICECOMITES.

Vicecomes de Ebol.
Vicecomes de Peralta.
Vicecomes de Bas, & Blanes.
Vicecomes de Gelua.

Portugalliæ magnates & Algarbiorum.

Comeſtabilis, qui nunc eſt infans Lodouicus, Regis frater, ac pręfectus regnorum confinium, qui uulgo Fronteiro maior dicitur, is enim magiſter quoque equitum Rhodienſium eſt.
Dux Brigantiæ.
Dux Colimbrienſis.
Dux Viſeenſis.
Dux Barçelenſis.

MARCHIONES.

Marchio de uilla Real, Comes de Alcontin.
Marchio de Torres nouas.
Marchio de Ferreira, Comes de Tentugal.

COMITES.

Comes de Marialua, & de Loule, Regni præfectus.
Comes de Penella, Regis rationum prępoſitus ſiue quæſtor ęrarius, uulgo Veador da fazenda.
Comes de Portalegre Regis œconomus.
Comes de Feira.
Comes de Monſancto.
Comes de Faro.
Comes de Abrantes.
Comes de Vimmioſo, Regis rationum præfectus, ſiue quęſtor ærarius.
Comes de Villa noua.
Comes de Linhares.
Comes de Vidigeira nauarchus, uulgo maris Amiraldus.
Comes de Sortellia.
Comes de Caſtanheira Regis rationum prępoſitus ſiue quęſtor ærarius.

Comes

Comes de Prado.

Comes de Redondo.

Vicecomes de Lyma.

Regni Archithalaſſus, uulgo terræ Admiraldus.

Baro ab Aluito, Regis rationum prępoſitus, ſiue quæſtor ærarius.

Rector ſiue prętor omnium regnorum uulgo Regedor.

Hi Hiſpaniæ magnates mihi tantum cogniti ſunt, puto adhuc alios extra meam notitiam eſſe quos hic adiūgat, quiſquis eos me melius nouerit. Quorum prouentus uiritim non exprimo. Id enim curioſus lector apud Luciū Marinęum Siculum requirat, qui rem non omnino infeliciter tētauit. Ego autē perſpiciens cum quibuſdam iſtorum Principum plus, alijs minus diuitiarum, quam poſſident, tribuere, & ſciēs quam difficile ſit alienas facultates ad unguem enumerare, uolui potius ſilere, quam rem non ſatis appenſam euulgare. Id etiam ueritus ijſdem ipſis principibus non ſatis placitum iri huius rei ſingularem propalationem. Inter quos autē (nomina ſileo) aliquot ſunt ut ueriſſimum eſt, centum, octoginta, ſeptuaginta, ſexagintaq; millia ducatorum aureorū an-

nue poſsidētes. Non pauci quinquaginta, quadraginta, triginta. Multi uiginti, quindecim, decemq́. Cæteri omnes hac ſumma inferiores, ad minimum trium millium redditus habent: Sic ut ſine mendacio aſſerere quis poſſit, Hiſpaniæ magnatum annuos prouentus uigeſies centena millia ducatorum attingere, uel ultra.

Sunt præterea in Hiſpania non pauci nobiles titulis, uel dignitatibus obſcuri, decem, quindecim millia ducatorum annue habētes, eſtque aliorum ingens numerus, qui a millibus ad decem millia ducatorum uſque annue poſſident.

Sunt etiam Reguli, quos paſtores Hiſpani uocant, triginta, quadraginta, millia ouiū, & magnam boum, equorum, mulorumq́ multitudinem poſſidentes, quorū familiæ amplisſimæ ſunt. Ex quo apparet non fruſtra dictum in Hiſpania talentari pretio arietes admiſſarios emi, aſinos quoque admiſſarios & aſinas ad fœturam xl. ſeſtertijs.

Ornatur etiā Hiſpania maximo ſanctorum numero, quorum Martyrum tantum indicem hic ſcribere nobis non indignum uiſum eſt, cæteros propter prolixitatem omittimus.

Sanctus

HISPANIA.

Sanctus

- Vincentius.
- Laurentius.
- Victor.
- Fronto.
- Iſtitius.
- Apodonius.
- Linxius.
- Succeſſus.
- Fauſtus.
- Martianus.
- Vrbanus.
- Publius.
- Matutinus.
- Caſſianus.
- Fœlix.
- Ianuarius.
- Primitius.
- Quintilianus.
- Enotus.
- Cecilianus.
- Frontonius.
- Optatus.
- Seruandus.
- Germanus.
- Facundus
- Primitius fratres.

Dij San

Sanctus

Fœlix.
Cericus.
Anaſtaſius.
Fauſtus. 2.
Ianuarius 2.
Martialis.
Speratus.
Natalius.
Cerinius.
Beturius.
Fœlix 3.
Aquilinus.
Lætarius.
Ianuarius 3.
Florentius.
Fructuoſus.
Augurius.
Eulogius.
Claudius.
Lupercus.
Victoricus.
Enutherius.
Cleodonius.
Eugenius primus Archiepiſcopus Toletanus.
Zoilus.

Sancta

Sancta
- Eugratia.
- Leocadia.
- Eulalia.
- Chriſteta
- Sabina ſorores S. Vincentij.
- Iulitta, mater S. Cerici.
- Digna.
- Generoſia.
- Beſſa.
- Donata.
- Secunda.
- Euroſia martyr & uirgo.
- Centolla.
- Helena.
- Nunilonia
- Alodia ſorores.

Hi omnes Chriſti martyres, ut ex eorum uitis apparet, fuerunt. Eſt autem aliorum ingens copia, quam ne lectoribus tædio ſimús, prætermittendam duximus.

Quibus uiris doctrina pręclaris Hiſpania quoq; fulget, accipe.

Fronto Præſul & Martyr.
Fulgentius Pręſul & Martyr.

Audentius Prçſul.
Ioannes Prçſul.
Sanctus Iſidorus Archiepiſcopus Hiſpalēſis.
Sanctus Leander Archiepiſcopus Hiſpalenſis.
Colimpius Præſul.
Pacianus Barchinonenſis Epiſcopus.
Paulinus Præſul.
Sanctus Victor Præſul.
Vilerius Præſul.
Antonius Præſul.
Sanctus Vincentius Martyr.
Zoilus Martyr.
Sanctus Dominicus Calaguritanus, ordinis prçdicatorum autor.
Matorianus uir prçclare doctus.
Auitus presbyter.
Sanctus Illefonſus Archiepiſcopus Toletanus
Sanctus Iulianus Archiepiſcopus Toletanus, cuius meminit Magiſter ſententiarum lib. 4.
Sanctus Antonius Vlyſſipponēſis, qui Paduanus dicitur.
Paulus Epiſcopus Burgenſis uir præclare doctus, & Iudæus natiōe, ſponteq; Chriſtianus factus, ſcripſit non pauca Theologica nec indocta.
Toſtatus Epiſcopus Ebulenſis, ſcripſit in no-

uum, & uetus inſtrumentum.
Rabbi Abenezra doctiſſimus Iudæus, magnus Theologus.
Rabbi Moyſes Iudæus Theologus & Medicus inſignis.
Rabbi Dauid Chimhi, inſignis Theologus.
Moyſes Cordubenſis Theologus Iudæus.
Rabbi Camora Theologus.
Hugo de Folieto.
Arnoldus de Villa noua, Raimũdi Luli præceptor.
Raimundus Lulus.
Aquilius Seuerus.
Gualterus.
Ioannes Toletanus.
Iouentius Cardinalis.
Vincentius Monachus.
Duo fratres Coroneles, inſignes Theologi.
Sepulueda Theologus inſignis.
Franciſcus Ximenius, Cardinalis qui Academiam Complutenſem inſtituit.
Sotion Philoſophus Peripateticus.
Auicenna medicus præclarus & philoſophus.
Auerrois quoq; medicus & philoſophus.
Raſis Almançor.
Melalac medicus Aſtrologus.
Habramus Aſtrologus.

Albumazar Aſtrologus.

Cacutus Iudæus Luſitanus magnus Aſtrologus.

Fortunius Gratianus iuriſconſultus, cuius opera rara, ſed abſolute ſcripta extant.

Alfonſus Rex Caſtellæ, huius nominis decimus, Romanorũq; Imperator, magnus Aſtrologus.

Henricus Infans Portugalliæ Mathematicus, inſignis, qui primo nouas terras ſuo ſtudio & induſtria reperit.

Seneca Orator magnus, & Philoſophus ſtoicus.

Anneus Gallion Seneca, Senecæ frater.

Lucius Anneus Seneca Tragicus, Annei Gallionis Senecę filius, Senecæq; oratoris nepos.

Columella.

Dexter.

Theodoſius Cæſarienſis.

Iulius Phiginius.

Portius Latro, Orator inſignis.

Lentus Cornelius, præfectus Cæſaris.

Paulus Oroſius.

Quintilianus Orator inſignis.

Pomponius Mela.

Iuſtinus hiſtoricus.

Lucius

Lucius Latianus Orator.
Seuerius.
Silius Italicus.
Henricus Marchio de Villena magnus magi- (cus.
Ioannes Ludouicus Viues Valētinus orator.
Damaſus Pontifex maximus, inſignis poeta.
Aurelius Prudentius Poeta.
Iuuencus Poeta.
Arator Poeta.
Sedulius Poeta.
M. Anneus Lucanus, L. Annei Melæ filius,
qui Mela frater Senecæ & Gallionis fuit.
M. Valerius Martialis.
Sextilius Hæna poeta.
Ruffus Feſtus Anienus Poeta.
Dec. Iunius Iuuenalis, oriundus ex Aquino
Volſcorum.
Henricus Caiadus Poeta Luſitanus & Mene-
ſius, de quibus Eraſmus in ſuo Ciceroniano
meminit.
Laurentins a Caçeres Luſitanus, Poeta & uir
non uulgariter eruditus.
Ioannes de Mena poeta.
C. Iulius Higínius Auguſti libertus Grāmati- (cus inſignis.
Antonius Nebriſſenſis eximius Grammaticus
& uariæ eruditionis uir, ut Eraſmus in ſuo Ci
ceroniano teſtatur.

Hi omnes Hiſpani fuere, ex quo apparet noſtrates non tam infœliciter diſcere, nec uerboſitate & ſimulatione ſapientiam oſtentare, uel tam multis nominibus & cõſuetudinibus barbariem colere, quam Munſterus in ſuo nouo Ptolemæo, ubi Hiſpanorum & Gallorum comparationem induxit, prædicat. puto eum cũ Baſileę profiteatur, Gallis, ad quos reliqua Baſilea ſpectat, excepta tertia ferme parte, qua ſecũdum Rhenum Germaniæ adhęret, potius q̃ Hiſpanis abblãdiri uoluiſſe. quamobrem ut doceat ita eſſe, quod dicit, opus eſt, ut nobis depromat uel unum Senecam, Quintilianum, Portium Latronem, Auiçennam, Lucanum, Prudentium, Iuſtinum, Columellã, Oroſium, Melam, Silium, Martialem, Iuuenalem, & alios iſtis ſimiles, & tum damnet Hiſpanicam indolem, eamq; Gallicis, & Germanicis ingenijs poſtponat. quod ſi nec Germani, nec Galli iſtos, quos ſupra recitaui, uiros adęquent (Eraſmum & Budęum excipio) quid eſt, quod conuicium noſtrę genti de ſtupore faciat? Fateor aliud ſęculum, alio florẽtius, nec nunc eſſe laudem eam eruditionis quę olim Hiſpanię fuit, non tamen Bruta eſt illa terra, quę talia ingenia produxit, nec quia aliquãdiu talia non pro

duxit

duxit,in omne ęuũ effœta habenda eſt. Quod ſi nunc non tot chartas oblinũt Hiſpani, quot nonnulli faciunt,nec edendis alienis libris plagium committunt, nihilo deteriores illis, qui ſe furtis librorum uenditant, exiſtimãdi ſunt. Edunt fortaſſe Hiſpani pauca , ſed edunt ſua, nec falſarij hac in parte , nec fures . eſtq; nobis iſta modeſta ſcribendi ratio cum Italis cõis. Non inceſſo ullam gentem, quorundam uicia tantum attingo,& qui de uitijs ſuis,genti ſuæ gloriam,alijs nationibus probrum concinnãt. Habuit hac tempeſtate Gallia Budęum & Fabrum Stapulenſem,& alios uiros doctos, ſed habuit. Cõuixerunt etiã iſtis nonnulli Hiſpani illorũ eruditione non plane inferiores, quorũ nomina cum cognita ſint, prætereo. Habuit quoq; Germania Eraſmũ, ſed habuit, habuit Longolium,ambos Bathauos, quam prouinciam nonnulli nec in Germania nec in Gallia conſtituunt. Sed ſit Germanię,uel Gallię, Fuerunt iſti uiri ornamenta incomparabilia ſuarum gentium, ſed fuerunt , ita nobis quoque Quintiliani, Senecæ, alijque innumeri fuere, Pręteriti temporis eſt,quod utrobiq; pro gloria iactatur,niſi nobis allegẽt Philippum Melanchthonem,columẽ Germaniæ. Fateor eum

Longolius ut ex quadam epiſtola Eraſmi ad hunc noſtrum Damianum a Goes apparet,purus, putus Hollãdus eſt Schonoviæ natus.

hoc tempore cum illis antiquis Hiſpanis in harenam deſcendere potuiſſe, ſi ſe Theologię, ac fidei negocijs nõ implicuiſſet. quibus dum incumbit, contabeſcunt ſtudia illa, ob quæ noſtro ęuo inclaruit. Nec defuiſſent Hiſpanię ab hinc annis plus mille pręclara illa ingenia, quę ſemper enutrire ſolita fuit illa ꝓuincia, ſi a Gothis, Alanis, Saraceniſꝗ incultis hominibus, ab omniꝗ genere diſciplinarum abhorrentibus, non fuiſſet tam diu occupata. nunc uero hac barbarie utcunque expulſa, non dubitet Munſterus, quin Hiſpani poſt hac, ad laudem eruditionis non ſegni greſſu ſint progreſſuri;

Strenui Duces, quibus Hiſpania quoque ornatur.

Veriatus Luſitanorum dux, cuius facinora, Romanorum hiſtoriæ late prædicant.

Rex Pelaius, qui ob uitę ſanctitatẽ Dei miles uocabatur, is enim Hiſpaniã Cantabricam a Maurorum incurſionibus immunem fecit, eoſꝗ ex regno Leonis, ciuitate accepta, expulit

Rodericus Diaz de Biuar cognomento Cid, qui bonam partem Hiſpaniarum ex tyrannide Maurorum liberauit, cuius nomen inter

Mau

Mauros terribile,& magnę uenerationis fuit.

Ferdinandus Gonçaluez, Comes Caſtellæ,eius quę nunc regnum eſt, & antiqua Caſtella uocatur,in cuius hiſtoria late patet,quantæ uirtutis uir fuerit.

Alfonſus primus Rex Luſitanię, qui ex toto ferme regno Mauros expulit.

Ioannes huius nominis primus, Rex Luſitaniæ,qui cum inops & abiectus eſſet, propria arte & uirtute,Caſtellanis,maioreꝗ parte Luſitanorum etiã reluctante,totum regnum ſibi uendicauit.

Comes Nonius Aluarez Pereira Luſitanus, qui Regis iſtius temporibus uixit, cuius inſignia geſta hiſtorię noſtrę late prędicãt, uir ſane magnanimus, & ſupra hominũ uires in bello ſtrennuus, ex quo duces Brigantię originem ſuam ducunt.

Gonçallus Ferdinãdus Cordubẽſis,qui regnum Neapolitanum noſtris temporibus edomuit, idꝗ ſub imperiũ Hiſpaniarum redegit.

Eduardus Pachecus uir Luſitanus, qui aduerſus Regis Calecutij potentiam prolixum cruentumꝗ bellum ſuſtinuit,in quo diuerſas, & incredibiles uictorias obtinens, ipſum Regem fuga ſalutem petere coegit.

D. Frãciſcus ab Almeida Luſitanus, qui ingenti claſſe Babyloniæ Sultani, atq; multorum Indiæ orientalis Regũ deuicta, Turcas ex ipſa India expulit, cuius Ludouicus Ro. in ſuo itinerario amplam facit mentionem.

Alfonſus de Albuquerque Luſitanus, qui ferme totam Orientalem Indiã ſub imperium noſtrum reduxit.

Ferdinandus Corteſius, Marchio de Valle, qui in Indijs occidentalibus magnam Temyſtitam ciuitatem & regnum, non ſine incredibili admiratione Regno Caſtellæ edomuit.

Franciſcus Piçarrus, qui in ipſis Indijs occidentalibus Imperatorem Atabalipam deuicit, & ſupplicio tradidit. eiuſq; ditiones atq; aliorum principum, ſub Caſtellæ imperium redegit.

Antonius a Sylueira Luſitanus, qui poſtremo apud Dium Turcas ex India orientali iterum profligauit, & magnum Cambaiæ regnum Luſitanis ſubiecit.

Habuit, & habet Hiſpania alios præclaros Duces, quos prætermitto, & hos tantum, qui uirtute cum Cæſare & Alexandro certare poſſint, pono.

Hiſpaniæ

HISPANIAE
Imperatores.

Traianus.
Adrianus.
Theodoſius Magnus.
Alfonſus huius nominis deci- mus, Rex Caſtellæ. & alij quos omitto.

PONTIFICES
Hiſpani.

Damaſus hiſtoricus ſcriptor,& poeta.
Ioannes xxi medicus inſignis,Luſitanus,
Benedictus xiij.doctiſſimus uir.
Calixtus iij. iuris prudentię peritiſsimus.
Alexander Sextus.

Vernacula,quæ noſtra tempeſtate, ex Hiſpania in Galliam,& alias prouincias adferuntur,hæc ſunt,nec ſcitu indigna, præter nõ pauca,quę cum in ipſa prouincia his temporibus abſumantur, utputa frumentum, argentum, cuprum,plumbum,glaſtum,rubia tinctorum

ſipium, & multa alia, uel quod magni momen ti non ſint, in ipſo catalogo referre uoluimus.

Vehuntur nauigio Brugas ciuitatem Galliæ Belgicæ ſingulis annis quadraginta millia lanę ſarcinarum, quas ſaquas uocant, quarum unaquæq; ut minimum precium uiginti ducatorum aureorum uel æquat, uel ſuperat.

In Italiam quoque ac in alias Gallię ciuitates, uiginti ferme millia ſarcinarum uehuntur, quarum quę in Italia conſumuntur, quod ſelectioris lanæ ſint, quadraginta, quinquaginta ducatis aureis ſingulæ uenduntur.

Sericum, & panni ſerici, quæ tam in Galliam, quam in Italiam, Angliam, aliaſq; prouincias euehuntur, precio innumerabili conſtant.

Deferuntur etiam ut ſummatim dicam, ex Hiſpania in Galliam Belgicã, & alias prouincias uina multorum generum.

Oleum
Saccarum.
Cera.
Mel.
Oriza.
Crocum.
Vuæ paſsæ.

Ficus

Ficus paſſæ
Sal
Alumen
Murex, ſiue purpura
Coccum
Smegma, ſiue ſapo
Mala medica, ſiue aurea.
Mala Citria
Mala Granata, ſiue punica.
Cydonites, ſiue (ut barbare dicitur) codignatum
Oliuæ conditæ
Limones
Capparę
Pruna paſſa
Amygdala
Pinei
Caſtaneæ
Glycyrrhiza
Aniſum
Caruis
Anethum
Cuminum
Corianon ſiue Coriandrum
Thynni ſaliti
Balenæ ſalitę, atque earundem

oleum.
Suberum codex.
Gallæ.
Bacca laurina.
Hyacinthi.
Gagates.
Hiaſpis. Alabaſtrum.
Corallum.
Coria hircina.
Spartum.
Pelles multorum animalinm, ad ueſtes ſuffulciendas.
Aurum.
Ferrum.
Calybs.
Stannum.
Minium.
Argentum uiuum.
Fructus quoq; diuerſorum generum, ſaccaro conditi.

Ex hoc chariſsime Nanni, uidere eſt Hiſpaniæ fertilitatem, quam hiſce uerbis Munſterus ad Galliæ comparationem ita deſcribit, qua in re facit, ut ſuſpecti iudices, inuidia, uel muneribus, uel odio obcęcati, ſoliti facere ſunt qui uera cum intelligant, falſa tamen pronun-

ciant, dum inquit in ſuo Ptolemęo, ut eius uerba referam, Mercatores ex Hiſpania, in Galliã deferunt ſericum, & omnis generis pannos, lanas, crocum, ſaccarum, orizã, oleum, alumẽ, grana tinctorum, &c. Ex gallia in Hiſpaniam, frumentum, lineas telas, filum, paſtel, libros, & minutiora alia mercimonia plurima, ut gladios, ſpecula, acus. Concedamus Galliam mittere frumentum. (quanquã id raro contingat) cum potius id Germanię orientali debeatur, cuius frumentũ nauibus Bathauorum ad litoralem Hiſpaniã, eamq; oceano attiguam ſubuehitur, hi enim inuectitia annona ab hinc annis XXV. plus minus uſi ſunt. Ad mediterranea Hiſpaniæ exoticum frumentum non peruenit, certe pro ſingulis culeis ex Gallia, ſingulæ Holcades frumento onuſtæ ex Hollandia appulerunt. Tamen demus hoc Munſtero, ut uera ſint, quæ dicit, quid an nõ ex ipſius uerbis apparet, Hiſpaniam Galliæ plus impertire, quam Galliã Hiſpaniæ? Miror autem, cur dum agrorum fertilitatem utriuſq; prouincię, inter ſe cõfert, aſſeuerat Hiſpaniam, uini, frumẽti, & carnium copia a Gallia uinci. Vbi (ut de hac Gallię ubertate diſceptemus) auditum eſt, aut uiſum, ex Gallia, in Hiſpaniam

uinum deportatum eſſe: niſi forte ad confinia Cantabrię,& id raro,quippe cum ij magis am plectuntur Hiſpanicum,etiam dilutum,quam Gallicum merum. Prodeat nunc Gallia Belgica, ac Anglia ſimul cum Noruegia, Dacia, Suetia, Moſchouia, Ruſia, Liuonia, Litua nia, Pruſia, ac tota orientalis Germania, nec non Hollandia,& teſtentur quid uini Hiſpanici in ipſarum finibus abſumatur. Deinde ſi iam ex Gallia, in Hiſpaniam frumentum, ut uult Munſterus, inuehitur, id nō ex natiua ma lignitate ſoli,ſed ex aſpectu, ut aiunt, aſtrorum accidit, quæ hoſtiliter ab anno M.D.XVI ad hunc uſq; diem, morbis, cædibus, calamitatibus, prouinciā afflixerunt, alioqui fertilis eſt Hiſpania, ut teſtatum antiqui ſcriptores reliquerunt. Et ubi hæc ſæuities ſyderum mitigata fuerit, petent a nobis Galli frumentum, ut antea ſoliti fuerunt facere. Hoc credo ignoraſſe Mūſterum, Gallos a noſtris crebrius, quam nos ab ipſis olim frumentū expetiſſe. Nec hoc tempore peregrino frumento indigeremus, ſi omnes (ut in Gallia,& alijs prouincijs fit) Hiſpaniæ partes quę coli poſſunt, colerētur, cuius enim ubertas tanta eſt, uti maiori anni circulo mediaſtini atq; plebei homines, ex ſylueſtribus

bus

bus fructibus, melle, herbiſque laute uictitare poſsint, quæ res eos parum ad agri culturam propenſos efficit. Accedunt ad hoc nouæ orientalium, occidentaliumq; Indiarum nauigationes, continuum quoq; bellum Africanum, atque Italicum, quę noſtri magis amplectuntur, quam aratri labores, unde euenit non ſolum apud nos agri culturam negligi, ſed etiam metalla, quorum uenis adhuc Hiſpania abundantiſsime ornatur, ex uiſceribus terræ non effodi. Cætera, quæ Gallię ſunt, ueluti lineæ telę, filũ, glaſtum, facile iudicabis an ea tãti ſint, ut cum Hiſpanicis frugibus conferri poſſent, quanquã maior pars telarũ & fili canabacei, quæ in Hiſpaniam apportantur, Bathauię ſolum producat. Quod ad carnes autem ſpectat, uerius ipſa ueritate eſt, non tantum in Galliam ex Hiſpania boues, ſed magna quoq; mulorum copiam educi, equos etiam, ſed furtim, ob Regum edicta. Reliqua autem, quæ ſequuntur. futilia ſunt, indignaq; tanta comparatione. Nec hoc contentus Munſterus, ſtomachum in Hiſpanos euomuit, credo re uera, eũ nonnũquam ab aliquo Hiſpanorum iniuria aliqua laceſsitum fuiſſe, cum ſic in eos uerbis debacchetur. Ait enim, frugalis uitæ Hiſpani, ſicut & Itali

(etiam

(etiam Italos noluit immunes a ſuo temerario iudicio) nec tantum cibi & potus, ut Galli,& Germani abſumentes, niſi ſint inuitati, nã tunc ſe ad ſaturitatem explent edulijs, quia rara eis & maiore auiditate accidunt conuiuia. Elegãs ſcomma,& dignum quod topographijs prouinciarum inſeratur, quaſi Belgarum,& Germanorum conuiuia ſplendida plane, & opipera ſint habenda. ſatis ibi ciborũ & potus, ſed externi homines non de copia conqueri ſolent, ſed de lautitia & elegantia. Sed ſinamus unumquemque patrio more uiuere, atrum panem, ſtipulis, furfuribuſque una piſtis commiſtum, fœtidam cereuiſiam, & aquam, carneſque ſalitas, ter quaterque recoctas, aſſaſque ſibi, ſuiſq; familiaribus adminiſtrare. Quod ſi de numero conuiuiorum diſputandum eſt, uincunt Germani & Galli. Si de magnificentia, ſplendore, lautitia, elegãtia, multis modis Galli & Germani ab Italis & Hiſpanis uincũtur. Cęterum laudes conuiuiorum ſi quæ ſunt, non ab Hiſpanis Hiſpanię, nec a Germanis Germanię uindicãdæ ſunt. ſed id iudicium exteris hominibus committendum eſt, exitus certe & finis conuiuiorum honeſtior in Italis & Hiſpanis, quum Germani et Galli eo animo conuiuia

uiuia aggrediantur,ut uino ſe adimpleant,refarciantq;, quo feruente animus, ſenſus,iudicium,ratio,reuerentia,grauitas,ſedulitas, prudentia, & alia multa amittuntur,iniurię,cædes, luxus, ſtupra,ſecretę locutiones,conſiliorum principum, amicorũq; effutitiones, uulnera,plagæ,inſidiæ,proditiones, aliaq; infinita perpetrantur.Itali & Hiſpani contra, ſic ad conuiuia ſe ornant, uti bene ſaturi , & cibis referti, a menſa diſcedant. Hic tametſi corporis ſalus repletione grauetur, animus tamen & ratio, ut accidit in ebrijs, minime leditur. ita fit ut qui uinum intemperanter ingurgitant, animum,conſcientiam,corpus,honorem,uitã labe tingant.Qui aũt cibi uoraces ſunt,corporis tantum ſaluti noxij ſunt. Iſtis perpenſis iudicet æquus ęſtimator,penes quos laus iſtius rei conſiſtere debeat. Nec mihi ideo iſta dicta ſunt, quod magni eſſe momenti putem hac in parte, uel uinci, uel uincere, ſed quod ferre non potui, Hiſpanos tanquam famelicos & cœnipetas,nunq̃ niſi de alieno ſaturos a Munſtero deſcribi.Neq; mea dicta a Munſtero accipi uolo, ueluti recriminationẽ,ſed admonitionẽ.ut cautius poſthac & ſyncerius in ſuis ſcriptis agat,

uirum

uirum enim eum bonum ſcio, & aliquo uſu fa miliaritatis mihi cognitum habeo. Nec præte reundũ puto id, quod deinceps idem dicit, cum re non intellecta, multorum etiam ſit opinio, quod duriter & inciuiliter apud Hiſpanos ad- uenæ excipiãtur, adeo, ut itinere defeſsi, cibum ſibi uicatim quęrere cogantur. Res ſic ſe habet: Olim pandochei Hiſpaniæ, ad quos uiatores tam peregrini, quam incolę diuertere ſolebãt, fures atq; latrones erant, ſicut Germanię, Gal lię, aliarumq; prouinciarum hodierna die non pauci ſunt, quales ſi non eſſent, non tam ſubito in immenſum diteſcerent. Hæc perpendentes catholici Ferdinandus & Elizabeth Caſtellæ, & Aragoniæ Reges, lege ſanxerũt, ſub magna mulcta, ne quis cauponum, pandocheorumq; quicquam pręter domeſticum ſeruitium, & ci bi coquendi operam aduenientibus præberet. Pro equis autem, hordeum, auenam, fœnum, ſtramen tantum uenderet, quarum rerum pre cium, publica æſtimatione ipſis foribus diuer- ſoriorum inſcriptum eſt, ita ut barbariſsimus, & ſimplex homo cuiuſcũq; nationis, facile in- telligat, quid pro domeſtico ſeruitio, quid pro equorum alimento, ſine aliqua licitatione ho- ſpiti dandum ſit. Hoſpes pręterea tenetur cum

aduc

aduena in forum, & ad propolas procedere, uel aliquem ex ſuis eo mittere, cuius opera utatur externus in eduliorum emptione, quæ empta in diuerſorio parantur, parataq; ipſis, ſtrata menſa apponuntur. ſic fit ut diſcedente aduena nihil rixarum oriatur, nihil ei auferatur, nihil extorqueatur, cũ ipſemet cibos ſibi emat, ſibiq; ex tabulis diuerſorio affixis conſtet, quid hoſpiti annumerandum ſit. Hęc autem in ciuitatibus, & oppidis tantum fiunt, in pagis & uillis, ubi propolę deſunt, licet pandocheis edulia uendere pro arbitrio, cętera ex tabularum teſſera indicantur. Hæc immanitas non tam fera uidetur, quã a Munſtero depingitur. Deinde ſi ad humanitatem Italorum Hiſpanorumque reſpicias, hęc inuenies cum ad eorum ciuitates ueneris. Amicitia contracta, officium ſuum unuſquiſque gratis offeret. quicquid dignum uiſu ſit, oſtendet. circumſpectis, uiſiſq; omnibus, te ipſi in hoſpitium tuum deducent. At ſi quenquam illorum, dum gratus eſſe cupis, in prandio, uel in cœna retinere uolueris, uix ab eis illud impetrabis, id præcauentibus ipſis, ne homini peregrino, & ſumptui, & moleſtiæ ſint. tandem ex uiginti, ſi tot comites habueris, uix unum aut alterum reti-

nebis, nec id efficies, donec clare intelligant tẽ animo, & non ficte eos tibi conuiuas uelle.

Galli contra, & Germani, ut uerum eſt, & experti ſumus, humaniſsimi in peregrinos ſūt. quicquid uiſendum in ſuis ciuitatibus habent, oſtendunt, omneque officiū benigne exhibent. Sed peractis ſpectaculis, ubi diuerſorium repetis, ſiue frigide, ſiue ardenter ipſos inuitas, faciles eos habes, nec opus eſt magna contentione precum, idque laudo, eſt enim illud ingenuæ cuiuſdam & candidæ ſimplicitatis, nihil fictū exiſtimare in uerbis inuitatoris. ſed ſunt nonnulli improbiores, qui ſe ultro tuæ menſæ ingerunt, idq; magno numero, quos antea nec noueras, nec uideras, ijq; non quia amici ſunt, ſed ſe amicos aliquando futuros ſperant, pro Pythagorica lege omnia futurorum amicorum cōmunia credunt, homines me hercle non male ad uentrem philoſophantes. Poſtremo in Italia, Hiſpaniaque, dum templa, arces, armamentaria, ædificia, huiuſque generis alia inſpexeris, uel a domo amici alicuius tui, apud quem hoſpitabaris, diſceſſeris, ſi cuſtodibus, uel operarijs, aut amici famulis, aliquam gratuitam pecuniolam dare coneris, efficies pro amico, ut inimicus abeas. Tanta eſt eorum

magna-

magnanimitas, ut peregrinis hominibus, gratis officium ſuum exhibere contendant. Et ſi aliquando talia munera iſtis accipere contingat, id ui coacti, & omnino reluctantes faciunt.

At Germaniæ, Galliæue famuli, arcium, armamentariorum, templorumque cuſtodes multo contra, nulla humanitate, nec decore ſeruato, non tantum non recuſant, quod facere non nouerunt, ſed antea quam offeras, præbent ipſi manus, ſic ut qui ſub arcis præfecto meretur, ianitor, cuſtos, pincerna, piſtor, lotrix, cocus, omnes demum quotquot ſunt, prędam inter ſe, antequam des, calculis diuidant. Parique modo in familijs amicorum fit, a quibus enim amicis antea quam diſcedas, omnes famuli inter ſe computatione, lucrum aduentantis liberalitatis diuidunt. quæ res ita increbuit, ut pro dedecore iam non habeatur. Ad iſtum modum humanitate, urbanitateque hæ nationes differunt. Nunc iudicet Munſterus, & ferat ipſe ſententiam, & dum mores gentium ſcribere conatur, edat ea tantum, quæ ipſe uiderit, & certiſſima habuerit. Mutãtur quotidie ciuitates, oppida, mores, ui uendíq; hominum rationes, nec iam Germania

Galliaque tales, quales nobis a Cæſare depinguntur, nec tam barbaræ ſunt, quod idem æſtimare licet de cæteris nationibus. Quid enim hoc tempore minus uerum, quod olim uerißimum fuit, mercaturam Germanos ob feroditatem non exercere, cum hoc tempore nullibi magis Mercurius colatur. Aut eis Solem, Vulcanum, & Lunam deos aſcribere, eiſdemque ad annum uigeſimum uſque pubertatem inuiolatam eſſe. Nonne ſi quis id dicat, uaniora dixerit, quam ſi quis etiam num Druides adhuc apud Gallos ſacrificia adminiſtrare, eoſque pro uictimis uel alios homines, uel ſeipſos immolare, aut Luſitanos lineis thoracibus in bello uti, aut ex inteſtinis captiuorũ hominum, futura prædicere, uel hordeaceum uinum bibere, & pro oleo butyrum in conuiuijs conſanguineorum uſurpare. cum hæc omnia iam euanuerint, & alia uiuendi ratio introducta ſit. Demum ſi Munſterus nouos noſtri temporis hominum mores deſcribere uelit, inuiſat prouincias ut ipſi fecimus, ac tunc ea quę experiētia uiderit, ſcribat. quod ſi feciſſet, non oleo carere Baleares dixiſſet, non Hiſpaniam ſterilem, non eius incolas immanes, atque in diſcendo rudes, non Nerium

promon

promontorium Celticum uocaſſet, & in Algarbe, cũ in Galitia ſit, pronunciaſſet, nec multa alia uana quæ prætermitto, ſuo Ptolemæo inſeruiſſet. De his ſatis, ne uidear incandeſcere, aut minutias rerum non ſatis minute tractare. Tamen ſciat Munſterus hãc ipſam Hiſpaniã, de qua nunc loquimur, eandem eſſe, quam ex omnibus prouincijs Cæſar ab initio quæſturę ſuæ, ſemper chariorem & electiorem habuit, in qua nullo tempore, ob hominum magnanimitatem, & militaris diſciplinæ induſtriam, Romani deſierunt legiones habere, teſte Hirco. Quam etiam Veſpaſianus tanti fecit, ut ei ius Latij tribuere non formidauerit. Hæc numero deuicta a Romanis, ut Cicero de reſponſis Aruſpicum aſſerit, nunquam fuit, Sed pietate, & religione, quam Romani tunc temporis ſibi ſoli tribuebant. Huic ut cederet terra Cretenſis, Iouis incunabulis elata, Plinius Iunior in ſuo panegyrico uoluit. cuius inter alia, hæc uerba ſunt. Adde tot egregias ciuitates, adde culta incultaq; omnia, uel fructibus plena, uel gregibus, adde auriferorũ opes fluminum, adde radiantium metalla gemmarum. Scio fabulas poetarum, auribus mulcendis repertas, aliqua nonnullis gentibus attribuiſſe miracula,

quæ dũ ſint uera, ſint ſingula, nec iam excutio ueritatem, ſint ut ſcribitur Gargara prouentu læta tritici, Meuania memoretur armento, Cãpania cenſeatur monte Gargano, Lydia prædicetur amne pactolo, dũ Hiſpanię uni quid quid laudatur aſſurgat. Hęc duriſſimos mili tes, hęc experiſſimos duces, hęc facũdiſsimos oratores, hęc clariſſimos uates parit, hęc iudicum mater, hęc principum eſt, hęc Traianum illum, hęc deinceps Hadrianum miſit imperio. Huic te debet imperium, cedat his terris terra Cretenſis, parui Iouis gloriata cunabulis. De hac etiam maxima ductus admiratione Budęus lib. 4. de Aſſe, cum multorum antiquorum autoritates in mediũ attuliſſet, iſta loquitur, Ingentia ſunt hęc teſtimonia de opulentia Hiſpanię. Vlterius ait. Multa adnotauimus, quę fide caritura ſunt, ut opinor, præſertim apud eos, qui omnia & pręterita, & futura præſentis temporis modulis metiuntur. Infinita enim ſunt, quę hic de laudibus Hiſpaniæ ſcribere potuiſſem, niſi timerem lectori moleſtam fore lectionis prolixitatẽ. Quod ſi quis latius intelligere cupiuerit, legat id quod Poſidonius Polybius, Strabo, Trogus Pompeius, Iuſtinus, Solinus, uterq; Plinius, Pomponius Mela

la, Stephanus de Vrbibus, Philoſtratus, Diodorus Siculus, Martianus Capella, Cęlius de antiquitatibus, atq; Budęus teſtatũ de Hiſpania reliquerunt, apud quos & alios nonnullos tales ipſius Hiſpanię laudes reperiet, ut facile iudicaturus ſit nos de hac re plura ueraq; dicere potuiſſe, quod & feciſſemus, niſi obiectiones nimij in patriã amoris, a maleuolis & infeſtis hominibus timuiſſemus.

Aduectitia, quę ex Aſia, Africa, nouaq; terra in Hiſpaniam aduehuntur, ac inde per totam Europam.

Primum in Caſtellam.

Ex nouis, uel occidentalibus Indijs Hiſpalim magna uis auri deportatur.

Argentum.

Aurea uaſa & argentea mira dexteritate operata.

Vniones.

Margaritæ.

Smaragdi.

Cyanos, uulgo Turquinę

Caſia.

Guaiacum lignum.

Dacty

Dactyli.

Indidem ex inſulis Canariæ, ſaccarum, coria bubula, & hircina, pſitaci, atque ueſtes pennis auium miro artificio contextę, & alia admiratione digna.

Aduectitia quæ ex Aſia, Africa, & Briſilia in Portugalliam aduehuntur, ac inde per totam Europam.

Singulis annis ex Nigritarum regnis deducuntur Vlyſſiponem x. xij. millia mancipiorum, pręter alia ex Mauritania, India, Briſiliaq; aduecta, quę ſingula paſſim decem, xx. xl. l. aureis ducatis uenduntur.

Pręterea ex Nigritarum prouincia apportatur magna auri copia.

Goſipium.

Ebur, ex eodemq; uaſa non ineleganter exculpta, atq; imagines.

Hebanum.

Mala Getulica, uulgo paradiſi grana, ſeu malageta.

Coria boum, hircorumq;.

Panni mira arte ex palmarum folijs contexti, necnon ex Goſipio.

Piper longum.
Oriza.
Zibelli (ut uocant) muſiones uel feles.
Dactyli palmarum.
Ex Briſilia, lignum quod Briſil uocatur, & ueſtes auium pennis contextæ, ac lecti penſiles, ex Goſipio, inſtar retium connodati, & ſaccarum optimum.

Ex India Orientali, & Cathaio.

Piperis annue tricies, quadragieſq; centena millia pondo, cuius centum libræ uenduntur Vlyſſipone xxxiiij. ducatis, ſupra quartam ducati partẽ, quę ſumma minimum eſt, duodecim, aut tredecim, aut quatuordecim cẽtenum millium aureorum ducatorum.
Zingiber.
Muſcata miriſtica, atq; eorum flores.
Cynamomum.
Gariophyllon.
Reubarbarum.
Mirabulani omnium generum.
Caſia.
Dactyli Indici, ſiue Tamarindi, & omnia aromatum genera.

Crocum

Crocum Indicum.
Lignum aloes.
Sandali rubri, & albi.
Lacha.
Hebanum.
Item gemmæ omnium generum precioſiſſimę.
Vniones.
Vaſa aurea & argentea, mira induſtria facta.
Panni ſerici, & aurei.
Telæ Goſipinę.
Sericum.
Styrax ſiue ſtyrace, ſtorax uulgo.
Laſerpitium uulgo Belzoi.
Ambar, gris ut uocant.
Muſchus.
Nuces Indicæ.

Scutellæ mira arte ex calce cōcharū fictę, quas porcellanas uocant, quarū nonnullę precio l. & lx. & c. ducatorum uenduntur, & alia infinita apportātur, quę ob prolixitatem omitto.

Elephantes quocꝫ quincꝫ uel ſex tempore Felicis Regis Emanuelis inde allati ſunt, quorum dum puer ipſius prudentiſsimi Regis ab intimis cubiculis eſſem, treis ſimul uidi, atque

Rhino-

Rhinocerotem unum, qui omnes regem ipſum equitantem præcedebant. Certamini etiam unius iſtorum elephantum cum Rhinocerote, interfui, ſpectaculū ſane admiratione dignum, in quo elephas ſuccubuit. Quem ludum Rex Vlyſſippone præbuit Anno (ſi bene memini) M. D. XV. Vel XVI.

Ex Inſulis Madeira Heſperidum Sancti Thomę, principis, atq; alijs magna ſaccari copia. Glaſtum quoq;, & goſipium ac frumentum ex his inſulis uehitur.

Ex Briſilia, ac Nigritarum prouincia pſittacorum, cercopethicorū, ſimiarum, aliorumq; miraculorum, ingens turba apportatur.

Hæc ſunt quę de fertilitate, opibus, nobilitateq; Hiſpaniæ, a me Nanni doctiſsime ſcire petiſti, quę te uolente, iubenteq;, ea lege ſcripſimus, ut omnibus ius faceremus caſtigandi, mutandi, augendi, quod mirifice exoptamus, haud ignari plurima eſſe a nobis omiſſa, quibus Hiſpania ornatur, & celebrari poſſit. Tu interim uiue, & uale, boniq; conſule. Louanij xii. Cal. Decembris, Anno M. D. XLI.

ERRATA.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

A facie 8. linea 5. pro antiquæ, lege antiqua.
C facie 4. linea 21. pro Oſrono lege Oſorno.
Ibidem facie 4. poſt Marchionem de Falces ſcribe etiam Marchionem de Lombay.
D facie 8. linea 22 pro Iulio Phiginio, ſcribe Iulium Higinium.
E facie 8. linea 2. Pro uoluimus, ſcribe noluimus.